

Студенттер мен жас ғалымдардың
«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ - 2018»
XIII Халықаралық ғылыми конференциясы

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XIII Международная научная конференция
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ - 2018»

The XIII International Scientific Conference
for Students and Young Scientists
«SCIENCE AND EDUCATION - 2018»

12th April 2018, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«Ғылым және білім - 2018»
атты XIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2018»**

**PROCEEDINGS
of the XIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2018»**

2018 жыл 12 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2018» атты студенттер мен жас ғалымдардың XIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XIII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2018» = The XIII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2018». – Астана: <http://www.enu.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2018. – 7513 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-997-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-997-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2018

существует более 100 различных по функциональности приложений, которые помогают жертвам насилия, в России такое приложение называется «Насилию.нет», в Казахстане пока нет ни одной подобной разработки. Третьим моим предложением было начать публиковать сборники материалов докладов и отчетов по результатам проведенных мероприятий по проблеме гендерного насилия, для того чтобы широкая общественность могла ознакомиться с масштабами проблемы, увидеть что предпринимается государственным и частным сектором, чтобы научные исследователи могли использовать эти доклады для своих работ, но, к сожалению, несмотря на всеобщее одобрение, данные предложения пока еще не были реализованы.

Таким образом, можно отметить, что в Республике Казахстан сегодня наблюдается острая социальная проблема, которая непосредственно связана с проблемами человеческой безопасности. Эффективного решения проблемы гендерного насилия пока нет, несмотря на все многочисленные механизмы регулирования. Остается только надеяться, что общество найдет выход из сложившейся ситуации.

Список использованных источников:

1. Айжан Ошакбаева. Немного цифр для вас в преддверии 8 марта. <https://facebook.com/int.law/posts/1619300418117777>. Опубликовано 27 февраля 2018 г. Дата обращения: 18.03.2018
 2. Декларация об искоренении насилия в отношении женщин. Принята резолюцией 48/104 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 декабря 1993 года. Дата обращения: 18.03.2018
 3. Есть ли в Республике Казахстан семейная политика, некое особое отношение государства к этому основополагающему институту? <http://www.dialog.kz/articles/obshchestvo/2017-03-03/est-li-v-respublike-kazahstan-semeynaya-politika-nekoe-osoboe>. Дата обращения: 19.03.2018
 4. Kazakhstan's new plan to end domestic violence demonstrates multi-disciplinary action <http://www.unwomen.org/en/news/stories/2017/8/feature-kazakhstans-plan-to-end-domestic-violence-demonstrates-multi-disciplinary-action>. Дата обращения: 19.03.2018
 5. Исследователи подсчитали убытки Казахстана из-за бытового насилия <https://informburo.kz/amp/novosti/issledovateli-podschitali-ubytki-kazahstana-iz-za-bytovogo-nasiliya.html>. Дата обращения: 20.03.2018
 6. Женщины из сёл и мужчины реже обращаются в полицию после бытового насилия <https://informburo.kz/novosti/zhenshchiny-iz-syol-i-muzhchiny-rezhe-obrashchayutsya-v-policiyu-posle-bytovogo-nasiliya.html>. Дата обращения: 20.18.03.2018
- До 400 женщин ежегодно погибает в Казахстане от бытового насилия <https://www.google.kz/amp/s/www.zakon.kz/amp/4892833-do-400-zhenshchin-ezhegodno-pogibaet-v.html>. Дата обращения: 17.03.2018

УДК (510:51).

ҚЫТАЙДЫҢ ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ САЯСАТЫ

Беккожина Альбина Ербатыровна

Albina.ru.97@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ

Халықаралық қатынастар факультетінің Аймақтану мамандығының 3-курс студенті. Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – Қ.Даркенов

Орталық Азия аймағы (ОАА) маңызды геостратегиялық ұстанымға ие. Оның географиялық орналасуы Кавказ, Таяу Шығыс және Шығыс Азия елдері арасындағы ең қысқа байланысты қамтамасыз етеді. Нәтижесінде, ірі аймақтық мемлекеттердің транзиттік

бағыттарын бақылауға ыңғайлы. Олар: Қытай, Үндістан және Ресей.

Соңғы онжылдықтарда Орталық Азия аймағы аймақтық саясаттың шеткі аймақтарынан біртіндеп ауысып келеді және геосаяси әсердің жаңа параметрлерін қалыптастыру тұрғысынан аймақтың мемлекеттерінің геосаяси әлеуетіне байланысты әлемдік саясат пен экономиканың перспективалық орталықтарының бірі болды. Оның геэкономикалық маңызы (мұнай-газ кен орындарының болуы, уран қорлары, алтын, басқа түсті металдар және сирек жер элементтері) және геостратегиялық маңызы (өңірге халықаралық байланыстарды орнату ыңғайлылығы, ең алдымен Қытайға әлемдік державаларды тартады).

Бұл кезеңде өзінің геосаяси әлеуетінде ешбір мемлекет «билік орталығы» бола алмады және аймақтағы геосаяси үдерістерге толығымен әсер ете алмады. Сондықтан, ішкі факторларға қосымша Орталық Азия мемлекеттерінің саяси трансформациясына және олардың қауіпсіздік жүйелерін қалыптастыруға сыртқы факторлар да әсер етеді. Аймаққа келіп, Қытай мен Америка Құрама Штаттары сияқты заманауи әлем көшбасшылары мәңгілікке қалуы мүмкін.

Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін Қытай Орталық Азияның бес елімен: Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстанмен қарым-қатынасты нығайтуға тырысты. Бастапқыда Қытайдың саяси және дипломатиялық қызметінің негізгі бағыты кеңестік шекараның даулы мұрасын реттеуге бағытталды, содан соң Орталық Азия елдерімен аймақтағы экономикалық мүдделер мен қауіпсіздік мүдделерін кеңейтуге бағытталған болатын.

Кеңес Одағы ыдырағанға дейін, Қытай-Кеңес қатынастары Орта Азия мен Қытай арасындағы тікелей қатынастарға кедергі келтірді. Кейбір сауда қатынастары 1982 жылы орнады, бірақ Қытаймен сыртқы сауда саясатын реформалауды бастаған кезде ғана 1986 жылы жүзеге асырылды. Алайда кейбір қиындатарға байланысты Орталық Азия федералды республикалары сыртқы әлемге қол жеткізе алмады. [1, 1991 жылы Орталық Азияға Қытайдың ішкі және халықаралық күн тәртібіне енуі күтпеген еді. Пекинмен тікелей екіжақты қарым-қатынас орнатуға Қытайдың клишелері себеп болды. Орта ғасырлардағы ауызша эпосты таратқан Орталық Азиядағы ескі дәстүр Қытайды түркі халықтарының қайталанбас дұшпаны ретінде және исламның тарихи қарсыласы ретінде көрсетеді. Алайда Пекин екі онжылдық бойы Орталық Азия елдерінің басты әріптестерінің бірі болды.

Орталық Азиядағы қытайлық мүдделер біртіндеп құрылымдалған. 90-шы жылдардың бірінші жартысында Пекиннің алаңдаушылығы - демаркациялау шарттары, шекараларды делимитациялау және ұйғыр сепаратизмін нығайтудың алдын алу болды. 1990-шы жылдардың екінші жартысында және 2000-шы жылдардың басында Шанхай ынтымақтастық ұйымы арқылы ұжымдық қауіпсіздік жүйесін құру үшін платформаны құруға бағытталған. 2000 жылдың бірінші жартысында Қытай Орталық Азия нарығында, негізінен көмірсутегі шикізатын, өндіруші салаларды, инфрақұрылымдарды және коммуникацияларды қалыптастыруға көшті [2]. Ақырында, 2005 жылдан бастап Пекин қытай үлгісіне сәйкес Орталық Азия элиталарына тілді оқытуға және мәдениетті таратуға тырысып келеді. Траншекаралық өзендерді басқарудың Қытай-Қазақстан мәселесі шешілмей жатыр. Қазақстанның негізгі өзендері, Іле және Ертіс өзендерінің Синьцзян және Қытайлық Алтайдағы өз көздеріне ие. «Қиыр Шығыстың» даму бағдарламасы шеңберінде Пекин екі өзеннен судың шығуын арттырды [3]. Траншекаралық өзендердің бұл мәселесі Қазақстанның тәуелсіздігі туралы келіссөздер тақырыбына айналды. Екі ел шекарааралық өзендерді қорғау туралы негіздемелік келісімге 2001 жылдың қыркүйегінде қол қойды. Дегенмен, құжатта ешқандай ережелер қарастырылмаған, ортақ суларды пайдалану ғана болды. Тоғыз жылдан кейін екі елдің өзендері трансшекаралық өзендер мәселесін қайта қарады. 2011 жылы екі ел арасында үкіметаралық келісімге қол қойылды, оған сәйкес екі тарап судың сапасын бақылау бойынша қатаң міндеттемелер қабылдады, бірақ Пекинде және Астанада суды тұтынуға шектеу қойылмады. Мәселе мынада, ол әлі де дұрыс шешілуде және Қытайдың позициясы аймақтағы бұрыннан барған қорқыныштарын күшейтеді.

Қытайды Орталық Азиямен байланыстырады: жолдар, теміржолдар, әуе жолдары,

мұнай және газ құбырларының маңызды желісі. Синофилия мен синофобияның өсуі аймақтағы саяси, геостратегиялық және мәдени ортаға әсер етеді. Қытай-өңірде ең таңдаулы шаруашылық субъектісі болып табылады және шетелдік инвестициялардың негізгі көзі. 1992 жылы Орталық Азияның бес мемлекетімен Қытай дипломатиялық қарым-қатынас орнатқан сәттен бастап оның аймақпен сауда көлемі 100 есеге артты. Үлкен қаржыландыру және энергетика тікелей шетелдік инвестициялар: Түрікменстаннан Қытайға Орталық Азиядағы табиғи ресурстарды өндіру; Қазақстаннан Қытайға мұнай құбырының Атырау-Алашанькоу құбыры; Өзбекстан энергия тасымалдау және айтарлықтай инвестициялар, жаңа жолдарды салу; Тәжікстандағы тоннельдер; сондай-ақ, Қырғызстан мен Қытай арасындағы байланыс жолын кеңейту көптеген тақырыптар тудырды. Сондай-ақ, Тәжікстан сияқты Орталық Азияның несиелі тапшылығына ұшыраған елдеріне төмен пайыздық мөлшерлеменен несиелер беру өте маңызды болды. 2012 жылдан бастап өңірдің бес елімен 46 млрд. долларға жуық сауда жасайды. 2012 жылдың маусым айында бұрынғы президент Ху Цзиньтао Пекин Шанхай ынтымақтастық ұйымына (ШЫҰ) мүше мемлекеттерге 10 млрд. доллардан ақша бөледі.

Өңірдің экономикалық жағынан тереңірек қатысуымен қатар, Қытаймен саяси, дипломатиялық және мәдени байланыстар өсіп келеді. Өңірдің барлық бес елі Қытаймен стратегиялық келісімдерге қол қойды. Қазіргі уақытта Қазақстанда, Өзбекстанда, Қырғызстанда және Тәжікстанда тілдік курстар мен мәдени бағдарламалар ұсынатын Конфуций институттары бар. ШЫҰ желілік университеті 2010 жылы білім беру және халық алмасу саласындағы ынтымақтастықтың жаңа платформасы ретінде іске қосылды. Орталық Азиядағы қауіпсіздік пен тұрақтылық Қытай үшін маңызды.

Орталық Азия мен Қытай арасындағы қарым-қатынастар тек қана ескі шекаралық мәселелерді шешуге ғана емес, сонымен қатар күрделі ұйғыр мәселесін басқарумен байланысты болды. Орталық Азиядағы ұйғыр диаспорасы 300 мыңға жуық адамды құрайды, негізінен Қазақстан мен Қырғызстанда. 1996 жылы Шыңжаңдағы шиеленіс күшейе түскенде, Пекин барлық автономдық ұйғыр қауымдастығын таратуға мәжбүр болды, ең жоғары деңгейде, тікелей президенттерде қолдады. Бұл тәжірибеден екі Орталық Азия элитасы Қытай бір мезгілде прагматикалық экономист және дипломат ретінде көрінді. Шекара мәселесі шешіліп, ұйғыр мәселесі бақылауға алынғаннан кейін, Қытай қауіпсіздік мәселелеріне инвестиция салады.

Қытайдың өсіп келе жатқан ықпалы Орталық Азиядағы саяси және геосаяси жағынан әсер етеді. Біріншіден, Қытай Орталық Азиядағы өзінің геосаяси әсерін нығайтады, экономикалық жағынан тату көршілік қарым-қатынастарды қалыптастырады. Екіншіден, ол Шыңжаң ішкі салдары болуы және экономикалық өсуін баяулату мүмкін, саяси және әлеуметтік тұрақсыздыққа жол бермеу үшін, аймақтық дамуына ықпал етеді. Ақырында, Орта Азия елдері Қытай, Иран мен Түркияға ашыла алатын нарықтарға арналған жаңа нарықтарды ұсынады. Теңізге шығу жолы жоқ Орталық Азия үшін Қытай экономикалық қозғалтқыш жаңа трансевразиялық дәлізін болашағын ұсынады, сондықтан да бірегей тарихи мүмкіндік ретінде көрінеді.

2002 жылдан 2003 жылға дейінгі аралықта сауда көлемі шамамен 300 пайызға артып, жылына 1 миллиард доллардан 3 миллиардқа жетті. Қытай жағының айтуынша, өсім 150 пайызды құрады және 2004 жылдан бастап 2006 жылға дейінгі кезеңге арналған, сауда үшін сандар Орталық Азия \$ 10 млрд жетті. [4] 2000-шы жылдардың екінші жартысында Қытай Ресейге жақындады. 2008 жылы әлемдік экономикалық құлдыраудан бұрын Қытай мен Орталық Азия арасындағы тауар айналымы 25 миллиард доллардан асты [5]. Ал Ресей мен Орталық Азия арасындағы тауар айналымы 27 миллиард долларды құрады (1-сурет). Орталық Азияға сапары туралы ҚХР Төрағасы Си Цзиньпин Ұлы Жібек жолының және 21 ғасырдың Теңіз Жібек жолының экономикалық белдеуін құру бастамасын көтерді. Бұл бастама, Орталық Азия, Батыс Азия, Таяу Шығыс және Еуропа арқылы Жібек жолы бөлігі, облыстың интеграциялық талапқа біріккен экономикалық сала болатын. Сауда 2009 жылдан бері 45 миллиард долларға жетті.

Орталық Азия мемлекеттері, сондай-ақ Қытай, өз экономикаларын дамытуға мүдделі. Көмірсутектер - негізінен Түрікменстаннан және Қазақстаннан келетін мұнаймен - Қытайдың Орталық Азиядағы қызметінің басты бағыты. Бірақ ол сондай-ақ инфрақұрылымға және коммуникацияға қатысты басқа да көптеген салаларды көздейді.

Қытай тұтыну тауарларын төмен бағамен Орталық Азияға экспорттау әлеуетіне ие. Ол сондай-ақ тұтыну үлгілері үнемі өсіп келе жатқан орта және жоғары технологиялық өнімдерді ұсына алады, әсіресе Қазақстанға. Қытайдың Орталық Азияға экспорттауының 80-нен 90 пайызыға дейін, соның ішінде: тұтыну тауарлары, машиналар, өңделген тағамдар, тоқыма, аяқ киім, электронды тауарлар, фармацевтикалық өнімдер, автомобиль бөлшектері және т.б. Орталық Азияның Қытайға экспорты, оның ішінде шикізат, мұнай, қара және түсті металдар болып табылады.

Алдағы онжылдықта Пекин бес мемлекеттің негізгі экономикалық әріптесі бола алады; Орталық Азия тұтынушылары күнделікті тұтыну тауарларында, сондай-ақ ішінара азық-түлік өнімдерінде Қытайдың үрдістерін ұстанатын болады. Қытай Орталық Азиядағы негізгі құрылымдық лидер болды. Пекин қызмет экономикасы мен жаңа технологияға көшудің басты позитивті элементі болып табылады. Оның жақындығы - әлемдік нарықтарға ену және енгізу кепілі. Сауда қатынастарының жылдамдығы терендей түсті. Бұл Орталық Азия елдері үшін көптеген артықшылықтарға әкелді: олардың валюталық резервтері ұлғайды; үкіметтің қаржылық көрсеткіштері; инвестициялар мен дамудың өсуі байқалады.

Қазақстан мен Қытай арасындағы екіжақты қарым-қатынас маңызды болды. 2011 жылдың маусымында жан-жақты стратегиялық әріптестік орнату арқылы қалыптасқан елді кеңейтудегі стратегиялық рөл. 2004 жылғы мамырда үкіметаралық ынтымақтастық жөніндегі комиссия құрылды. Қытай Қазақстандағы энергетикалық саланы дамытуда, қазақстандық мұнайды, табиғи газды, уранды және басқа да негізгі энергетикалық ресурстарды қоса алғанда, пайдалы қазбаларды дамытуда жетекші рөл атқаруға ұмтылды. CNPC және Қазақстандық «ҚазМұнайГаз» компаниясы әзірлеген «Атырау-Алашанькоу» компаниясы Шыңжаңдағы Душанті мұнай өңдеу зауыты үшін маңызды мұнай көзі болып табылады.

2005 жылы CNPC PetroKazakhstan компаниясын 4,2 млрд долларға сатып алды, 2009 жылы CNPC 5 млрд.

«ҚазМұнайГаздың» акцияларын иеленіп, Қазақстандағы маңызды мұнай өндіруші «Маңғыстаумұнайгаздың» үлесін сатып алды. 2011 жылы Қазақстаннан әкелінетін шикі мұнай 4,39 тонна мұнай импортын құрады. Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаев бүгін Қытайға 19 ресми сапарын жасады, ал қытайлық көшбасшылар жиі Қазақстанға сапар шегеді. 2013 жылдың қыркүйек айында президент Си Цзиньпин мырзаның сапары барысында 30 миллиард долларды құрайтын келісімшарттар жасалды, оның ішінде мұнай-газ саласындағы мәселелер. Қазақстан-Қытай іскерлік комитеті Орта Азияда алғаш рет құрылған.

Түрікменстанда табиғи газдың бай кендері бар аймақтағы екінші ірі сауда серіктесі болып табылатын Қытай, әсіресе, соңғы онжылдықта өзінің қатысуын арттырды. 2011 жылғы қарашада табиғи газ жеткізілімін кеңейту туралы келісімге қол қойылды. Бұған дейін 2008 жылдың 29 тамызында қол қою және энергетика, гуманитарлық және қауіпсіздік мәселелері бойынша төрт субкомиссиямен ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық комиссия құрылды. Бұл 1830 км-де газ құбырының салынуына әкелді, ол 2009 жылдың желтоқсанында аяқталды, Түркменстанның кен орындарынан бастап, Өзбекстан мен Қазақстаннан өтіп, Қытай желісіне қосылмай тұрды. 2013 жылдың ақпан айының соңына қарай Орталық Азия-Қытай құбыры арқылы жалпы құны 15,72 млрд. доллар болатын 46,77 млрд. текше метр табиғи газ тасымалданды. АҚШ. 2013 жылғы қыркүйекте Мемлекет басшысының Түрікменстанға мемлекеттік сапары барысында Қытай мен Түрікменстан арасындағы екі жақты қатынас стратегиялық әріптестік деңгейіне көтерілді. 2016 жылға қарай тараптар Қытайға газ құбырын 65 млрд текше метрге дейін кеңейту туралы уағдаласты.

Қырғызстанда Орталық Азияның геосаяси мүдделері мен Түркменстаннан және

Өзбекстаннан мұнайға кірудің маңызды портын стратегиялық түрде орналасқан, қытайлық компаниялар инфрақұрылымды дамытады, оның ішінде маңызды жол желілері мен электр желілері. Қырғызстанның оңтүстігіндегі Қытайды байланыстыратын ірі теміржол желісі провинциялар мен Өзбекстан. 2013 жылдың қыркүйек айында Қытай мен Қырғызстан арасындағы қатынастар стратегиялық әріптестік деңгейіне көтерілді. Соңғы екі онжылдықта Қытай айтарлықтай өсті, Қытай әлемде сауда серіктес бойынша екінші орынға шықты Қырғызстан министрлер кабинетінің бұрынғы министрінің айтуынша, «Қырғызстандағы әрбір шағын бизнес Қытаймен саудаға байланысты».

Өзбекстанда, Қытай энергетика, көлік және телекоммуникация стратегиялық салаларында айтарлықтай инвестициялады, екінші ірі сауда әріптесі және оның ірі инвестор болды. 2012 жылы екі жақты сауда көлемі \$ 2,87 млрд жетті., Жылдың ынтымақтастық жөніндегі үкіметаралық комиссияның 16-маусым 2004 жылғы құру туралы келісімге қол, 2012 жылдан бастап шамамен 50 есеге өсті. 1992 жылы дипломатиялық қарым-қатынас орнатылды. Сол жылы Қытайда жалпы сомасы 4 миллиард АҚШ долларын құрайтын Өзбекстанда 35 тікелей инвестиция жобасы болды. Өзбекстан Республикасының Мемлекеттік статистика комитетінің мәліметі бойынша, Өзбекстанда қытайлық инвесторлармен 347 компания бар, оның 57-і - қытайлық капиталдың 100 пайызы. Бұрынғы Қытай президенті Ху Цзиньтао мен ҚР Президенті Ислам Каримов 2013 жылдың қыркүйегінде Си Цзиньпин мемлекеттік сапары барысында, 2012 маусымда бірлескен декларацияға қол қойды, екі тарап одан әрі энергетика саласындағы ынтымақтастықты нығайтуға келісті, газ құбырын Қытай-Өзбекстан қауіпсіз және тұрақты пайдалану, насихаттау мұнай, газ және табиғи уранды бірлесіп барлау және игеру және жаңартылатын энергия көздерін пайдалану. Жалпы сомасы 15 млрд. АҚШ долларын құрайтын 31 келісімге қол қойылды.

Тәжікстанда, бес Орталық Азия елдерінің ең кедейі, бірақ стратегиялық маңызды, Шыңжаң өлкесінде ұзақ шекара берілген. Қытай, мысалы, электр желілері және су электр Душанбе-Шапак автожолы жол әзірледі. Қытай да маңызды несие көзі болып табылады. 2004 жылы, Тәжікстан Қытай ШЫҰ-ға мүше-мемлекеттер ұсынған болатын \$ 900 млн, 600-ден астам миллион доллар қарыз алды. 2012 жылдың маусым айында, ол Пекинде Тәжікстан Президенті қол қойған жаңа он мәмілелер қаралды, ол Тәжікстанның жаңа қытай инвестициялар, несиелер мен көмек шамамен \$ 1 млрд әкеледі - деп жарияланды. Қытайдың өсіп келе жатқан маңыздылығының белгісі ретінде, 2013 жылғы 20 мамырда Қазақстан Президенті мен Тәжікстан Президенті Эмомали Рахмон екі елдің көшбасшылары арасындағы екі жақты ынтымақтастықты нығайтуға бағытталған стратегиялық әріптестікті құру туралы бірлескен декларацияға қол қойды.

Орталық Азиядағы кез-келген әскери араласуы Ресей мен АҚШ сияқты әскери базаларды құру жолымен Қытайдың араласпау принципіне қайшы келуі және Қытай тарапынан мүлдем қабылданбаған. Дегенмен, оның аймақтағы экономикалық қатысуы қауіпті және тұрақсыз ортаға байланысты проблемаларды тереңдету және оны ескере отырып, Қытайдың өз мүдделерін қалай қорғай алатындығын түсіну қиын.

Орталық Азия елдеріндегі Қытайдың болуы және әсері қарқынды дамып келеді. «Жібек жолының жаңа экономикалық белдеуін» қалыптастырудағы Батыс стратегиясы Орталық Азияның Қытай экономикасының дамуына маңыздылығын көрсетеді. ҚХР осы елдердің энергетикалық секторына миллиардтаған доллар инвестиция салады, оның ішінде Қазақстанмен келісімшарт бойынша 30 миллиард доллар; Өзбекстанмен 31 келісім аясында 15 миллиард доллар, Түркменстанмен табиғи газды тасымалдау туралы келісім бойынша инвестиция 16 миллиард долларға жетті. Бұдан басқа Тәжікстанға кем дегенде 1 млрд.

2014 жылы Қытай мен Орталық Азия елдері арасындағы қатынастардың кейбір салаларында жаңа серпіліс жасалды саяси, экономикалық, әлеуметтік, мәдениет салалары, сондай-ақ қауіпсіздік саласында.

Біріншіден, Қытайдың жаңа басшылығы қолайлы жағдай жасады. Олар Орталық Азия аймағы елдерінің басшыларымен «Жеке сипаттағы достық қарым-қатынастар» орнатты. Бір

жыл ішінде қытай мемлекет басшылары Орталық Азия елдерінің басшыларымен түрлі кездесулер өткізді.

Екіншіден, «стратегиялық серіктестік, ынтымақтастықта» құрылған Қытай Орталық Азияның барлық елдерімен аймақтық және халықаралық маңызды мәселелер бойынша үйлестіру мен ынтымақтастықтың жоғары деңгейі сақталып, өзара күшті қолдау көрсетіледі.

Үшіншіден, халықаралық қаржы дағдарысы жалғасуда. Орталық Азия елдері халықаралық қаржылық дағдарыстың көптеген проблемаларын өзара тиімді ынтымақтастық әдістерімен еңсеру және оң нәтижеге қол жеткізу үшін бірлескен әріптестікті дамытуға сенімді түрде қадам басуда.

1-сурет (2014ж)

	Импорт	Экспорт	Жалпы Сауда
Қазақстан	13,990.1	8816.8	22,806.9
Қырғыстан	5769.5	41.8	5811.3
Тәжікстан	2716.1	43.3	2759.4
Түрікменстан	1049.1	8651	9700.1
Өзбекстан	2942.1	1451.1	4393.2

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Niklas Swanström, Nicklas Norling, Zhang Li, "China," in F.S. Starr (ed.), *New Silk Roads: Transport and trade in Greater Central Asia* (Washington DC: Central Asia and Caucasus Institute, 2007): 386.
 2. On the China-Central Asia relationship during the 1990s, see T. Kellner, *L'Occident de la Chine, Pékin et la nouvelle Asie centrale (1991–2001)* (Paris: PUF, 2008).
 3. Luba v. Hauff, "A Stabilizing Neighbor? The Impact of China's Engagement in Central Asia on Regional Security," *DGAPanalyse*, no. 3, April 2013. Aleksandra Jarosiewicz, Krzysztof Strachota, "China vs. Central Asia. The achievements of the past two decades," *OSW Studies*, No. 45, October 2013.
 4. G. Raballand, and A. Andrésy, "Why should trade between Central Asia and China continue to expand?," *Asia Europe Journal* vol. 5, no. 2 (2007): 235–252.
 5. G. Raballand, and B. Kaminski, "La Déferlante économique chinoise et ses conséquences en Asie centrale," *Monde chinois*, no. 11 (2007): 129–134.э
- Китай и Россия ведут «Большую игру» в Центральной Азии. URL: <http://inosmi.info/> от 06.10.2014

УДК 327.8

ЕС СЕГОДНЯ: ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКИХ И ПОЛИТИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ ИСПАНИИ НА СТАБИЛЬНОСТЬ СОЮЗА

Бекташ Азиза Ділмұратқызы

aziza.bektash@gmail.com

Студентка 3 курса специальности «Регионоведение» ЕНУ им. Л.Н.Гумилева

Астана, Казахстан

Научный руководитель - Р.М.Таштемханова

Европейский Союз переживает сегодня значительные изменения и трудности, некоторые из которых сильно повлияют на его будущее. Греческая проблема дала понять,